

УДК 316.334.22

ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ НА РІЗНИХ ВІКОВИХ ЕТАПАХ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ МОЛОДІ

О.Г. Пономаренко

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
англійської мови для технічних та агробіологічних спеціальностей,
Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ)
email: kseniaponomar74@gmail.com

СРЕДСТВА РЕАЛИЗАЦИИ ПРОФОРИЕНТАЦИОННОЙ РАБОТЫ НА РАЗНЫХ ВОЗРАСТНЫХ ЭТАПАХ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО САМООПРЕДЕЛЕНИЯ МОЛОДЕЖИ

О.Г. Пономаренко

кандидат педагогических наук, доцент кафедры
английского языка для технических и агrobiологических специальностей,
Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины (г. Киев)

MEANS OF IMPLEMENTATION OF VOCATIONAL GUIDANCE WORK AT THE VARIOUS AGE STAGES OF PROFESSIONAL SELF-DEFINITION OF YOUTH

O.G. Ponomarenko

PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Department of English for Technical and Agrobiological Specialties,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv)

Розглядаються питання щодо використання ефективних засобів профорієнтаційної роботи у навчальних закладах освіти та в подальшому професійної підготовки майбутніх фахівців. Система підготовки кваліфікованих спеціалістів є головним завданням професійно-практичної освіти.

Ключові слова: профорієнтаційна робота; професія; педагогічні умови; структура; середній заклад освіти; учень; особистість.

Рассматриваются вопросы использования эффективных средств профориентационной работы в учебных заведениях и в дальнейшем профессиональной подготовки будущих специалистов. Система подготовки квалифицированных специалистов является главной задачей профессионально-практического образования.

Ключевые слова: профориентационная работа; профессия; педагогические условия; структура; средний учебное заведение; ученик, личность.

The purpose of article to: review achievements in the process of training the qualified specialists in the educational system of vocational guidance indifferent educational establishments. Questions concerning with using of effective means of vocational guidance work in educational institutions and further professional training of future specialists are considered.

Key words: vocational guidance; profession; pedagogical conditions; structure; secondary school; pupil; person.

Актуальність. На сучасному етапі розвитку суспільства освіта є однією з ключових формотворчих категорій, напрями реалізації якої є концептуально обумовленими та взаємопов'язаними залежно від хронологічного контексту. На початку ХХІ ст. людство спрямовує всі свої зусилля на пошук найбільш результативних рішень кардинальних проблем сучасності, зокрема екологічних, технологічних, економічних, соціальних. Як стверджують видатні світові вчені,

політики, економісти, педагоги, громадські діячі, лідери міжнародних організацій, саме освіта є найефективнішим, найперспективнішим шляхом і водночас запорукою прогресу людства у третьому тисячолітті [1, с.108]. Фундаментальні напрямки європейської освітньої політики визначаються міністрами освіти країн Європейського Союзу з 12 держав, членом якого є Сполучене Королівство Великої Британії і Північної Ірландії. Зміст першої освітньої програми, схваленої радою міністрів ЄС у 1976 р., зосереджено на 6 темах: створення відповідних умов для отримання загальної та професійної освіти емігрантами та їхніми дітьми; ефективніше взаєморозуміння європейських освітніх систем, розвиток порівняльної педагогіки; збір концептуальної документації та статистичних даних (з цією метою розпочала своє існування система EURYDICE); співпраця в галузі вищої школи; розвиток навчання іноземним мовам; рівність шансів у доступі до всіх форм шкільництва.

Мета дослідження. Мета статті полягає в розкритті основних аспектів профорієнтаційної роботи в освітніх навчальних закладах України та професійної підготовки майбутніх фахівців беручи до уваги загальноєвропейські освітні тенденції у системі професійного самовизначення підрастаючого покоління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Засоби реалізації профорієнтаційної роботи на різних вікових етапах професійного самовизначення молоді розглядалися різними вченими під різним кутом поглядів на цю проблему (Б.Л. Вульфсон, Л.І. Глухарев, М. Андерсон, Ю.В. Шишков, Ф. Паде ла Парте, Л.П. Пуховська, П. Глотц, Е. Давіньйон, Ю. Борко, F. Vaniscotte, T. Leclercq, P. Вебер та ін.).

Матеріали і методи дослідження. Інтеграція у сучасну освітню європейську площину набуває більш вагомого значення у кінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст. і визначається гуманістичним чинником подальшого політичного становлення Європейського Союзу як наднаціонального й наддержавного об'єднання. Введення України в європейський освітній простір вимагає глибокого наукового аналізу загальної та особливо середньої освіти головних країн (зокрема Великої Британії), оскільки саме через освіту існує можливість наближення людського суспільства до ідеалів миру, свободи і соціальної справедливості.

Отже, є інтеграційні процеси, що наразі активізуються у ХХІ ст. у Європі, яка з прадавніх часів є світовим центром освіти і науки, гуманістичні звершення елліністичної культури якої, знайшли своє подальше відображення як основоположні чинники розвитку освіти [4, с.110].

Система профорієнтації у Великобританії розвивається інтенсивно та відповідно до соціально-економічних потреб країни. Орієнтація у виборі освіти і професійного шляху розглядається як єдиний неперервний процес. Профорієнтація починається на ранніх етапах шкільного навчання і продовжується протягом усього періоду перебування дитини в школі, а також після закінчення нею школи (перед вступом до вузу чи на роботу) і далі супроводжує весь трудовий шлях дорослої людини.

Активізація позиції особистості при виборі нею професійного шляху передбачає практичну діяльність для розвитку професійно важливих якостей. Це потребує серйозного методичного забезпечення у вигляді різноманітних програм, які задовольняють потреби особистості з даного питання. Удосконалення методичного забезпечення включає в себе, передусім, створення комп'ютерних і аудіовізуальних систем професійної інформації, розробка методів роботи з засобами масової інформації, випуск спеціальної друкованої продукції, залучення підприємців для забезпечення стабільної зайнятості молоді тощо [2, с.111].

Таким чином, до характерних рис та особливостей профорієнтації відносимо: врахування реальних трансформацій у соціально-економічній, політичній і культурній сферах суспільного життя; цілеспрямованість і комплексний підхід до здійснення профорієнтаційної роботи серед школярів; фахове спрямування змісту профорієнтації, взаємозв'язок профорієнтаційних заходів, узгоджена

робота служб із профорієнтації, базове підґрунтя для ефективної реалізації професійних можливостей учнів.

Вік / навчальний заклад	Особливості профорієнтаційної роботи
від 18 років (університети)	Особливості профорієнтаційної роботи: формування здатності до професійної діяльності у сучасних умовах, різнобічний розвиток особистості майбутнього відповідального, конкурентоспроможного спеціаліста, формування потреби у досягненні поставлених цілей і прийнятті самостійних рішень, функціонування кар'єрних центрів, служб зайнятості університетів із метою сприяння працевлаштуванню випускників, зустрічі з потенційними працедавцями, програми підтримки випускників
від 16 років (коледжі)	Особливості профорієнтаційної роботи: практичний напрям профорієнтації, комбіноване навчання (чергування аудиторних занять і практики на виробництві), спеціалізовані навчальні курси професійного напрямку («Договір», «Молоде підприємство», «Професійно-технічна ініціатива», «Дизайн і технології»).
до 16 років (середня школа)	Особливості профорієнтаційної роботи: ознайомлювально-практичний характер профорієнтації, формування в учнів навичок адекватного оцінювання власних можливостей, попередня діагностика здібностей і нахилів учнів, орієнтовний прогноз майбутньої діяльності учнів, повторна діагностика з наданням аргументованих рекомендацій.
5-11 років (молодша школа)	Особливості профорієнтаційної роботи: формування основ професійного самовизначення учнів, використання діагностичних методів (анкетування, тестування, психологічні тренінги, ігри), формування позитивного ставлення до праці та професій, ігровий напрям профорієнтаційної роботи.
3-4 р. (дитячий садок)	Особливості профорієнтаційної роботи: загальне ознайомлення та зацікавлення дітей професіями, вступна прогностична діагностика, використання ігрових форм і методів.

В умовах модернізації освіти актуальним стає питання вдосконалення системи освіти, створення якісної нової середньої професійної школи, здатної зайняти гідне місце в ринковій економіці і задовольнити особистість в отриманні професії.

Запорукою підвищення ефективності діяльності будь-якої організації за умов переходу економіки країни на ринкові відносини є активізація людського фактору, забезпечення можливості розвитку творчого потенціалу кожної людини у процесі праці.

У ситуації, що складається, професійна самореалізація особистості залежить від рівня її професійної компетентності, профспрямованості, профзорієнтованості, вміння адаптуватися, реалізувати власні здібності, нахили, інтереси, мобільності у процесі професійного самовизначення та кар'єри. На сьогодні навчальний процес середньої школи недостатньо орієнтує молодь на вибір нею майбутньої професії та формує особистісні якості майбутнього фахівця. З метою професійної самоактуалізації існує необхідність у інтегральних факторах, що забезпечували б ефективне формування якостей майбутнього професіонала. Такими факторами можуть бути профорієнтаційна робота у навчальних закладах освіти та професійна спрямованість особистості.

Професійна орієнтація становить собою систему соціально-економічних і методико-фізіологічних заходів, спрямованих на забезпечення активного, мобільного та свідомого професійного самовизначення і трудового становлення особистості з урахуванням її можливостей та індивідуальних особливостей і кон'юнктури ринку праці для повноцінної самореалізації у професійній діяльності [5, 13].

Свідомий вибір професії виступає показником сформованості професійного самовизначення. В основі правильного професійного самовизначення лежить суперечність між прагненням молодшої людини до самостійності і неготовністю школяра до реалізації ним обґрунтованого вибору професії.

Професійна спрямованість обумовлює правильний вибір професії, ставлення до різних видів навчальної діяльності, самонавчання і самовиховання, впливає на профадаптацію, професіоналізм фахівця.

В умовах ринкової економіки на розвиток спеціальної освіти впливають такі фактори: соціально-виробничий попит, економічний стан підприємств і підсобних господарств громадян; рівень розвитку тваринництва; система підприємств із переробки продуктів тваринництва, експорт та імпорт продуктів тваринництва та сировини тощо.

Становлення економічно розвинутої держави неможливе без належного рівня освіти, що, у свою чергу, вимагає обов'язкового вивчення досвіду зокрема тих країн, які мають позитивні результати у зазначеній сфері. Характерною рисою сучасного світу є розвиток інтеграційних процесів, які охоплюють різні аспекти життя, в тому числі й освіту. Людство усвідомило, що в час інтенсивного розвитку науки й техніки існує необхідність обміну досвідом, найбільш раціональними, прогресивними ідеями, що в майбутньому призведуть до поліпшення рівня освіти та, відповідно, матеріального добробуту країни. Свідченням цього є освітні реформи, які охопили майже всі розвинені країни Заходу. Наразі в Європі домінує концепція, згідно з якою, використовуючи досвід найбільш ефективних реформ освіти в окремих країнах, можна створити стандартну модель системи освіти й виховання, загальну для всього регіону, при цьому відібравши все лише позитивне й прогресивне [3, 72-75].

Характерними рисами освітньої політики європейських країн були і є послідовність, наступність та експериментальність. Подальша освіта – різнорівнева – розраховується на учнів, яким більше, ніж шістнадцять років. Найчастіше вона становить собою навчання професійних навичок, необхідних роботодавцям, але після закінчення більшості інститутських курсів подальшої освіти жодного документу не видається, оскільки вважається, що для більшості випускників важливіше значення мають набуті ними навички, а не диплом.

Висновки і перспективи дослідження. Професійне навчання – дуже складна структура, зміст якої постійно переглядається і доповнюється. Подальша освіта також забезпечує продовження загальної освіти і вступ до вищих навчальних закладів. Люди користуються подальшою освітою для вивчення академічних дисциплін, професійної підготовки, а також для загального розвитку.

Отже, професійна спрямованість становить собою динамічну властивість особистості, процесом формування якої можна керувати, цілеспрямовано організовуючи навчально-виховний процес. Необхідно, щоб професійна спрямованість виконувала одразу декілька функцій: пов'язувала особисті й професійно значущі властивості особистості, виступала одночасно як мотив і регулятор професійних дій, керувала задоволенням провідних потреб та інтересів особистості.

Список використаних джерел

1. Амеліна С. М. Особливості дуальної системи вищої професійної освіти у навчальних закладах Німеччини / С. М. Амеліна // Проблеми трудової і професійної підготовки : зб. наук. праць. – 2010. – Вип. 15. – С. 107-112.

2. Балацька Н. І. Організація професійно орієнтаційної роботи в сучасних середніх школах Великої Британії / Н. І. Балацька // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наук. праць. – 2002. – № 19. – С. 110-113.
3. Вачевський М. В. Підготовка молоді до вибору професії в сучасних умовах Молодь і ринок / М. В. Вачевський // Молодь і ринок. – 2002. – № 1. – С. 72-75.
4. Вульфсон Б. Л. Западноевропейское образовательное пространство XXI века. Прогностические модели / Б. Л. Вульфсон // Педагогика. – 1994. – № 2. – С. 110.
5. Зінченко В. П. Теорія і практика розбудови системи професійної орієнтації в сучасних умовах / В. П. Зінченко, М. С. Янцур // Оновлення змісту і методів психології освіти та професійної орієнтації. – 1998. – Вип. 4. – С. 4-15.

References

1. Amelina S. M. Osoblivosti dual'noї sistemi vishhoї profesijnoї osviti u navchal'nih zakladah Nimechhini / S. M. Amelina // Problemi trudovoi i profesijnoi pidgotovki : zb. nauk. prac'. – 2010. – Vip. 15. – S. 107-112.
2. Balac'ka N. I. Organizacija profesijno orientacijnoї roboti v suchasnih serednih shkolah Velikoї Britanii / N. I. Balac'ka // Teoretichni pitannja kul'turi, osviti ta vihovannja : zb. nauk. prac'. – 2002. – № 19. – S. 110-113.
3. Vachevs'kij M. V. Pidgotovka molodi do viboru profesii v suchasnih umovah Molod' i rinok / M. V. Vachevs'kij // Molod' i rinok. – 2002. – № 1. – S. 72-75.
4. Vul'fson B. L. Zapadnoevropejskoe obrazovatel'noe prostranstvo XXI veka. Prognosticheskie modeli / B. L. Vul'fson // Pedagogika. – 1994. – № 2. – S. 110.
5. Zinchenko V. P. Teorija i praktika rozbudovi sistemi profesijnoї orientacii v suchasnih umovah / V. P. Zinchenko, M. S. Jancur // Onovlennja zmistu i metodiv psihologii osviti ta profesijnoї orientacii. – 1998. – Vip. 4. – S. 4-15.